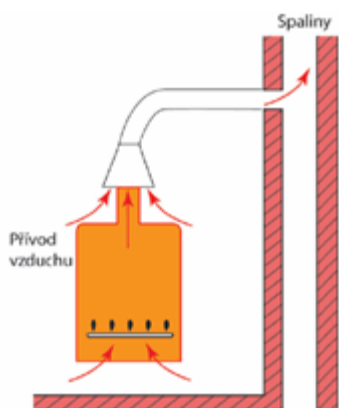

Podmínky bezpečného provozu spotřebičů kategorie B a C

Datum: 4.4.2011 | Autor: Ing. Jiří Buchta, CSc. | Recenzent: Ing. Miroslav Burišín

Autor se v článku zabývá důsledky nedodržení podmínek stanovených pro bezpečný provoz plynových spotřebičů. Kromě otázky návrhu a realizace věnuje pozornost problematice zanedbávané údržby plynových spotřebičů kategorie B a C.

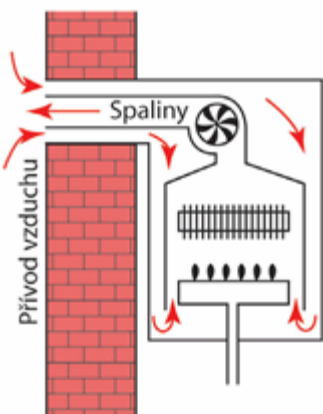
Podmínky provozu spotřebičů kategorie B a C, které souvisí s problematikou přívodu vzduchu pro spalování a s podmínkami odvodu spalin vyplývají ze schématu spotřebičů uvedených na obr. 1 a 2.

Spotřebiče kategorie B

Vzduch pro spalování odebírají z prostoru, kde jsou instalovány, a spalin odvádějí kouřovodem a komínem do venkovního prostoru. Typickými představiteli jsou plynové průtokové ohřívače nebo plynové kotle.

Obr. 1 - Schéma spotřebiče kategorie B

Spotřebiče kategorie C

Vzduch pro spalování odebírají z venkovního prostoru a spalin odvádějí do venkovního prostoru. Typickým představitelem jsou plynové kotle nebo podokenní topidla.

Obr. 2 - Schéma spotřebiče kategorie C

Porovnání podmínek při zřizování a provozu spotřebičů kategorie B a C je uvedeno v následujícím schématu:

SPOTŘEBIČE KATEGORIE B

- Prostorové požadavky
- Přívod vzduchu do prostoru
- Zákaz zařízení vytvářející podtlak
- Zákaz odvodů do míst s komínovým efektem
- Nutnost otvorů u podlahy
- Velký vliv nečistot na bezpečnost provozu
- Nutnost pravidelného servisu a čištění výměníku
- Nutnost odvodu spalin vložkováným komínem
- Nutnost prohlídek komínu
- Nejčastější zdroj otrav včetně smrtelných

SPOTŘEBIČE KATEGORIE C

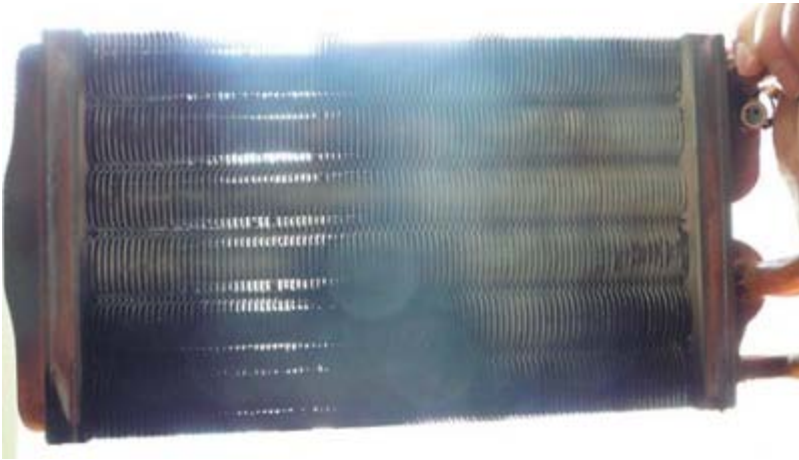
- Vyústění odvodu spalin bez obtěžujícího vlivu na okolí
- Přívodní potrubí pro spalovací vzduch
- Bez rizika otrav

Je zcela nepochybné, že vyšší míru bezpečnosti osob a ochrany životního prostředí nabízejí plynové spotřebiče C.

Obr. 4 - Detailní pohled na vyjmuté znečištěné trysky z difuzoru

Na obrázcích 4 a 5 je ukázka spotřebiče se zanedbaným servisem. Spotřebič v tomto stavu produkuje ve spalínách vysoké hodnoty koncentrace oxidu uhelnatého tj. 22661 ppm CO, jak vyplývá z protokolu měření na obr. 6a).

Obr. 5 - Pohled proti světlu na znečištěné lamely výměníku

V případě provedení potřebných servisních úkonů spočívajících zejména v odstranění nečistot v místě trysek u difuzoru a vyčištění výměníku (viz. obr. 7) jsou hodnoty koncentrace CO ve spalínách v hodnotách 25 ppm CO jak vyplývá z protokolu na obr. 6b), které leží pod hodnotou hygienické meze pro 8 hodinovou pracovní dobu, tj. 30 ppm CO.

```

V1.04      testo 327-1
           01373244/CZ
-----
1.07.2010      13:29:56
-----
Fuel          Nat. gas H
O2ref.        3.0 %
CO2max        12.0 %
-----
. Flue gas
-----
--- Pa Draught
22661 ppm CO
0 ppm Ambient CO
21.0 % O2air
97.1 % Effgross
2.5 % FlueGas loss
2.8 % Lambda
24.8 °C FlueGas temp
2.63 % CO2
-----
H C Temp.      ----°C
-----

```

a) Obsah CO ve spalínách před servisem kotle

```

-----
V1.04      testo 327-1
           01373244/CZ
-----
1.07.2010      16:01:25
-----
Fuel          Nat. gas H
O2ref.        3.0 %
CO2max        12.0 %
-----
. Flue gas%
-----
--- Pa Draught
25 ppm CO
0 ppm Ambient CO
21.0 % O2air
92.7 % Effgross
7.2 % FlueGas loss
2.76 % Lambda
102.8 °C FlueGas temp
4.29 % CO2
-----
H C Temp.      ----°C
-----

```

b) Výsledky měření CO ve spalínách po provedení servisu kotle

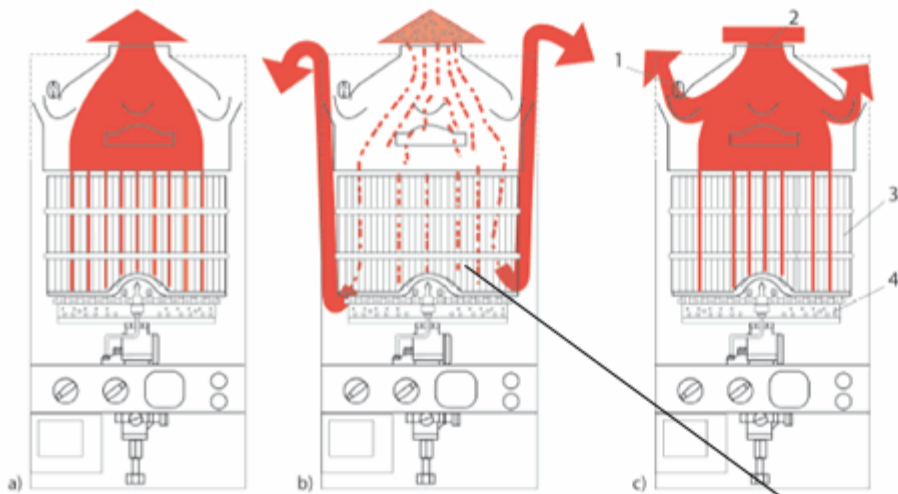
Obr. 6 - Výsledky měření na kotli

Obr. 7 - Pohled proti světlu na výměník po vyčištění lamel výměníku

Schéma průtoku spalin v kotli při různých provozních stavech je uvedeno na obr. 8. Z obrázku jsou patrné jednotlivé provozní stavy kotle:

- Plynový kotel s průchodným výměníkem a plně funkčním odvodem spalin.
- Plynový kotel se znečištěným výměníkem, špatně průchodným pro spaliny; spaliny obtékají výměník ze spodní části, hromadění spalin u ústí hořáku způsobuje nedokonalé spalování s tvorbou velkého množství CO ve spalínách. Spaliny odcházejí prostorem mezi výměníkem a krytem kotle do okolí; v důsledku toho nedojde k aktivaci pojistky proti zpětnému toku spalin.
- Plynový kotel s průchodným výměníkem, ale poruchou v odvodu spalin (neprůchodný kouřovod, komín apod.). Dochází k vracení spalin do prostoru se spotřebičem okolo čidla pojistky proti zpětnému toku spalin, která zabezpečí odstavení kotle z provozu do 120 sekund (požadavek podle ČSN EN 297).

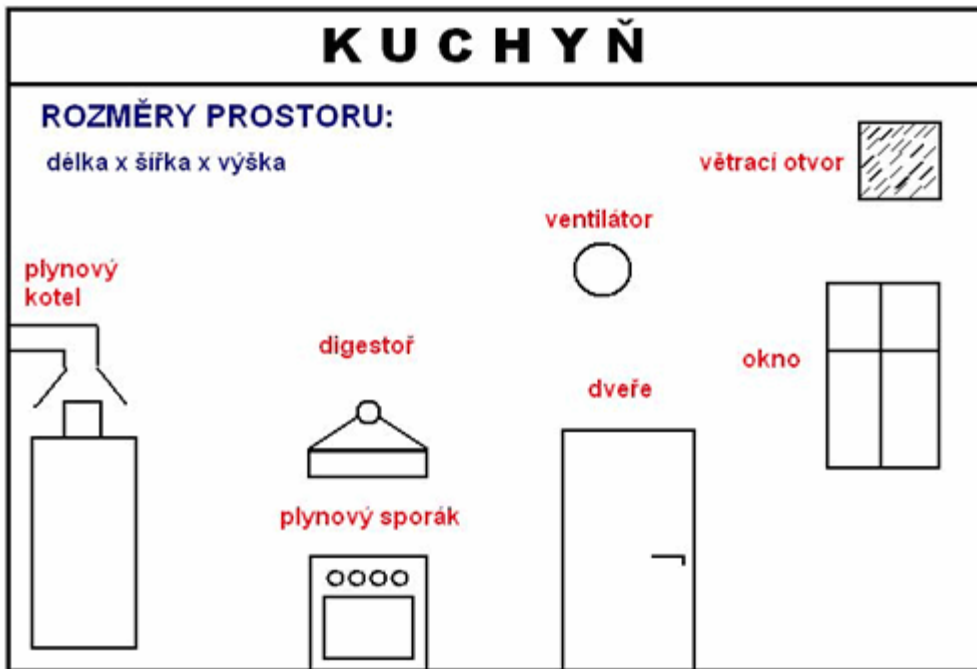
1 – Pojistka proti zpětnému toku spalin, 2 – kouřové hrdlo spotřebiče, 3 – výměník kotle, 4 – plynový hořák kotle

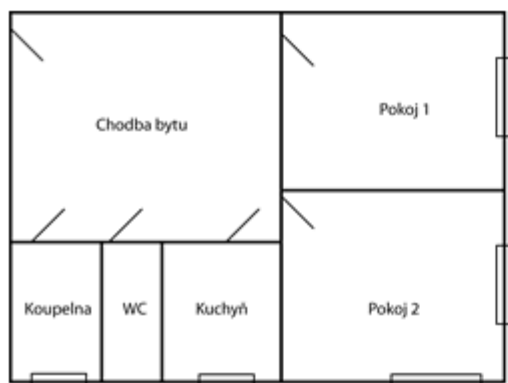
Obr. 8 - Schéma průtoku spalin v kotli při různých provozních stavech

DOKUMENTACE SOUVISEJÍCÍCH VLVŮ

Na následujícím schématu jsou uvedena zařízení, která mají bezprostřední vliv na průběh otravy spalinami.

PŘÍKLADY BYTŮ SE SMRTELNÝMI OTRAVAMI

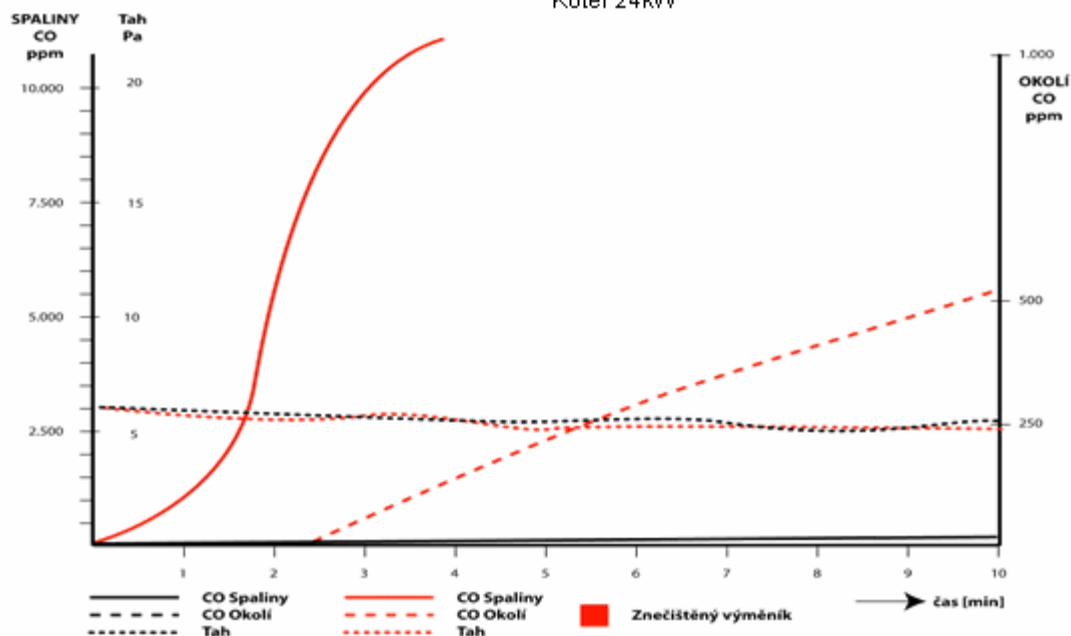
Dveře Pokoj 1 – trvale otevřeny.
 V den otravy uzavřeny pro hluk v chodbě. Z důvodu nedostatečné akumulace vzduchu v prostoru, došlo k otravě v koupelně.

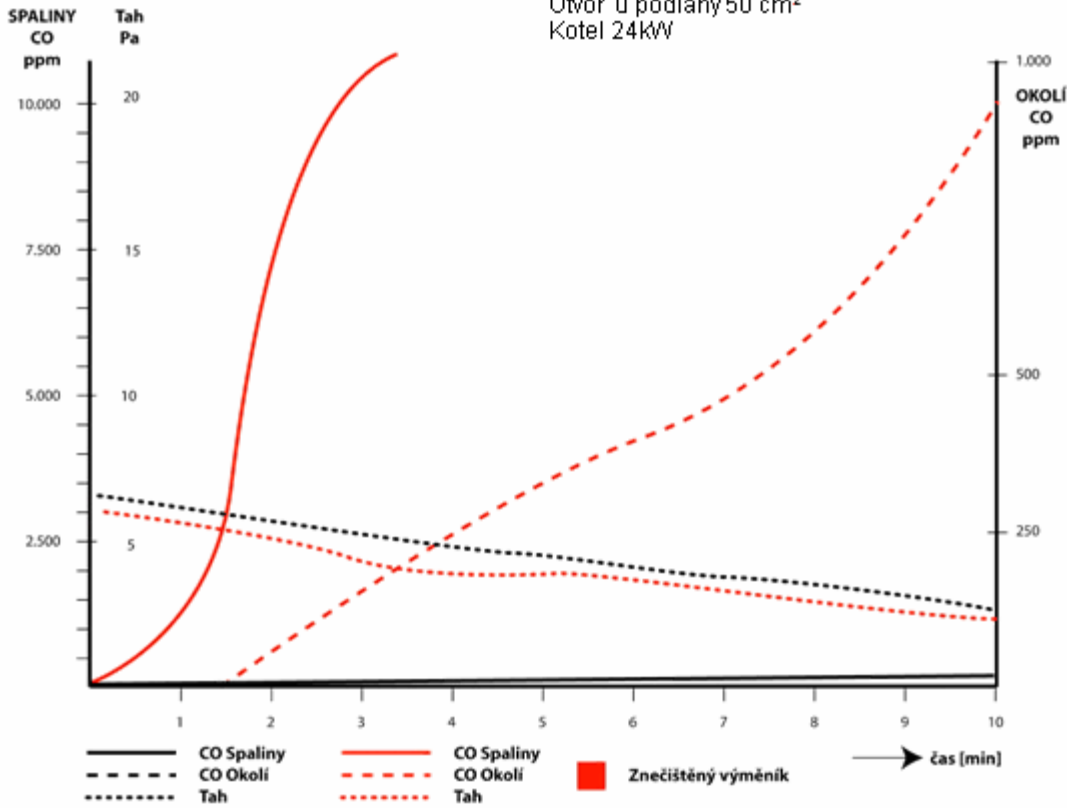
V době otravy otevřeny dveře na společnou chodbu, kde došlo komínovému efektu společného schodiště vedoucího do 5. podlaží. Byt, kde došlo k otravě se nacházel v 1. podlaží.

VÝSLEDKY MĚŘENÍ - VELKÝ PROSTOR KOUPELNY, DOSTATEČNÝ A NEDOSTATEČNÝ PŘÍVOD VZDUCHU, ČISTÝ A ZNEČISTĚNÝ VÝMĚNÍK

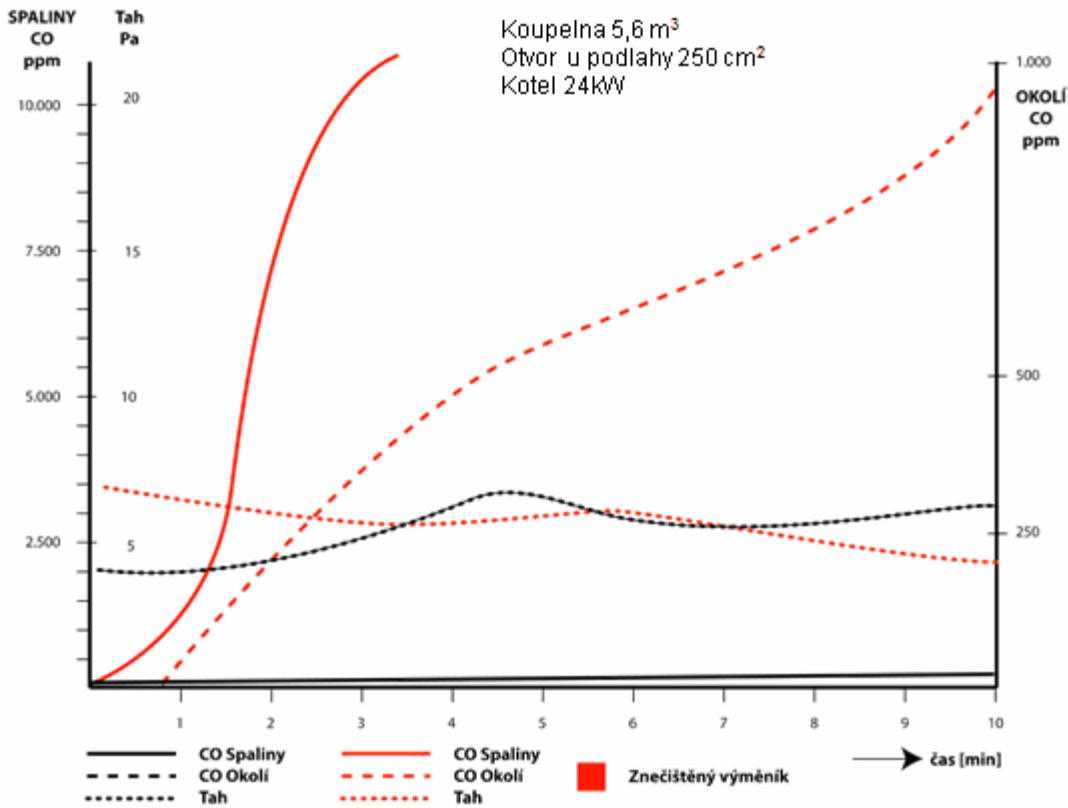
Koupelna 18 m³
 Otvor u podlahy 250 cm²
 Kotel 24kW

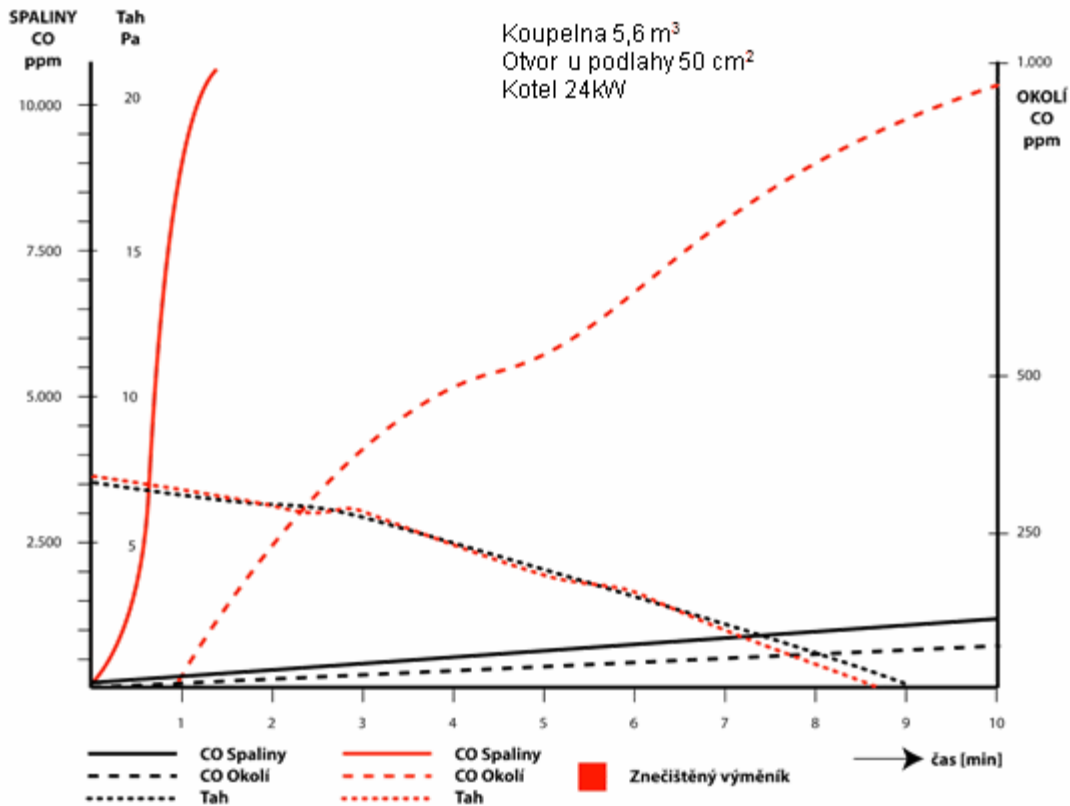

Koupelna 18 m³
 Otvor u podlahy 50 cm²
 Kotel 24kW

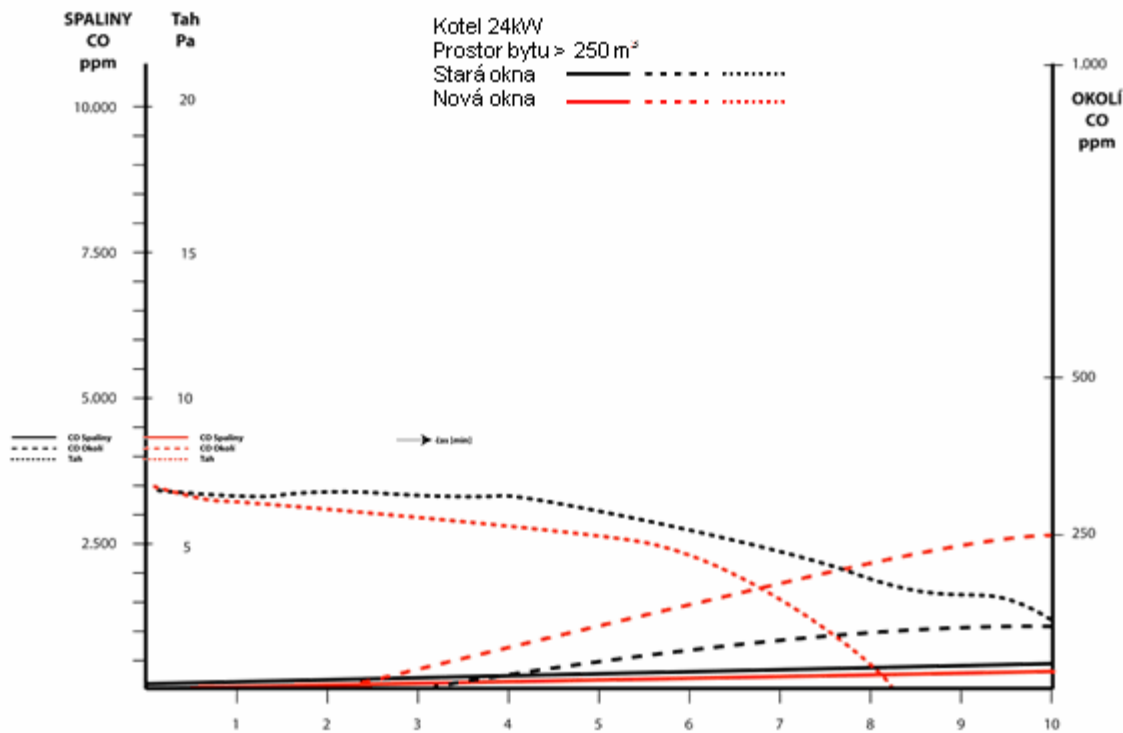

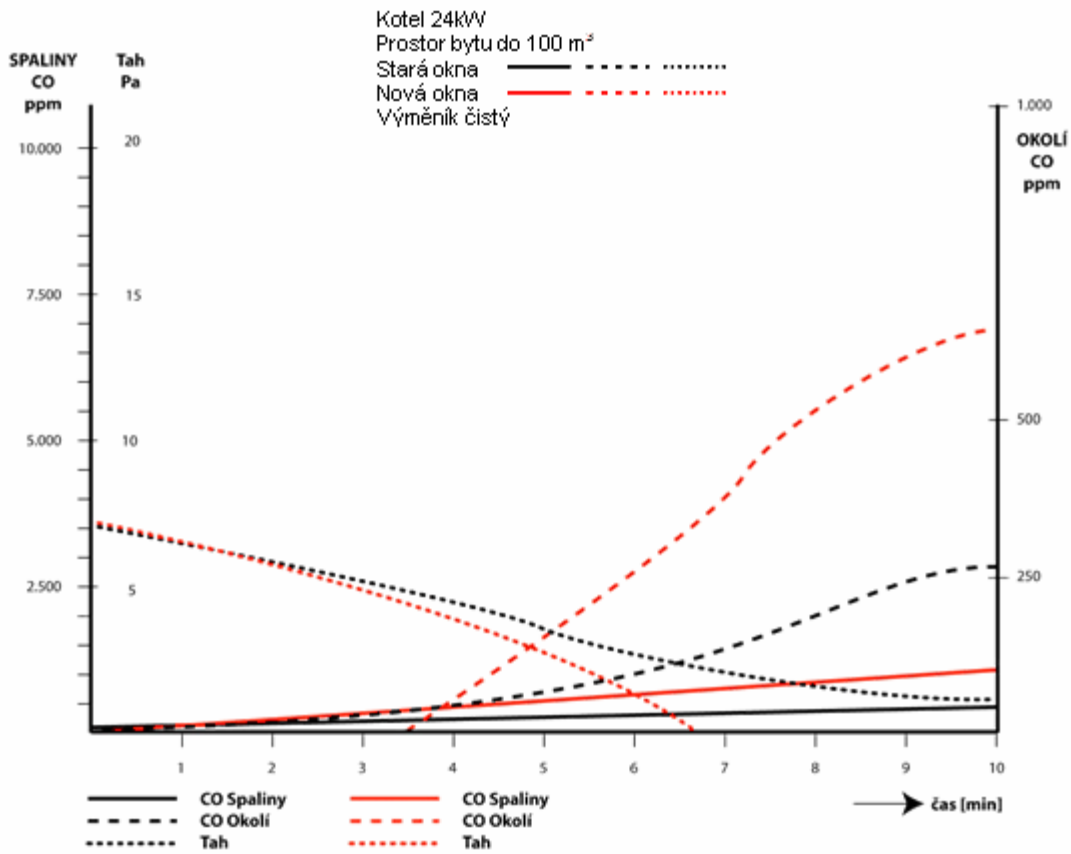
VÝSLEDKY MĚŘENÍ - VELKÁ A MALÁ KOUPELNA, PŘÍVOD VZDUCHU, ČISTÝ A ZNEČIŠTĚNÝ VÝMĚNÍK

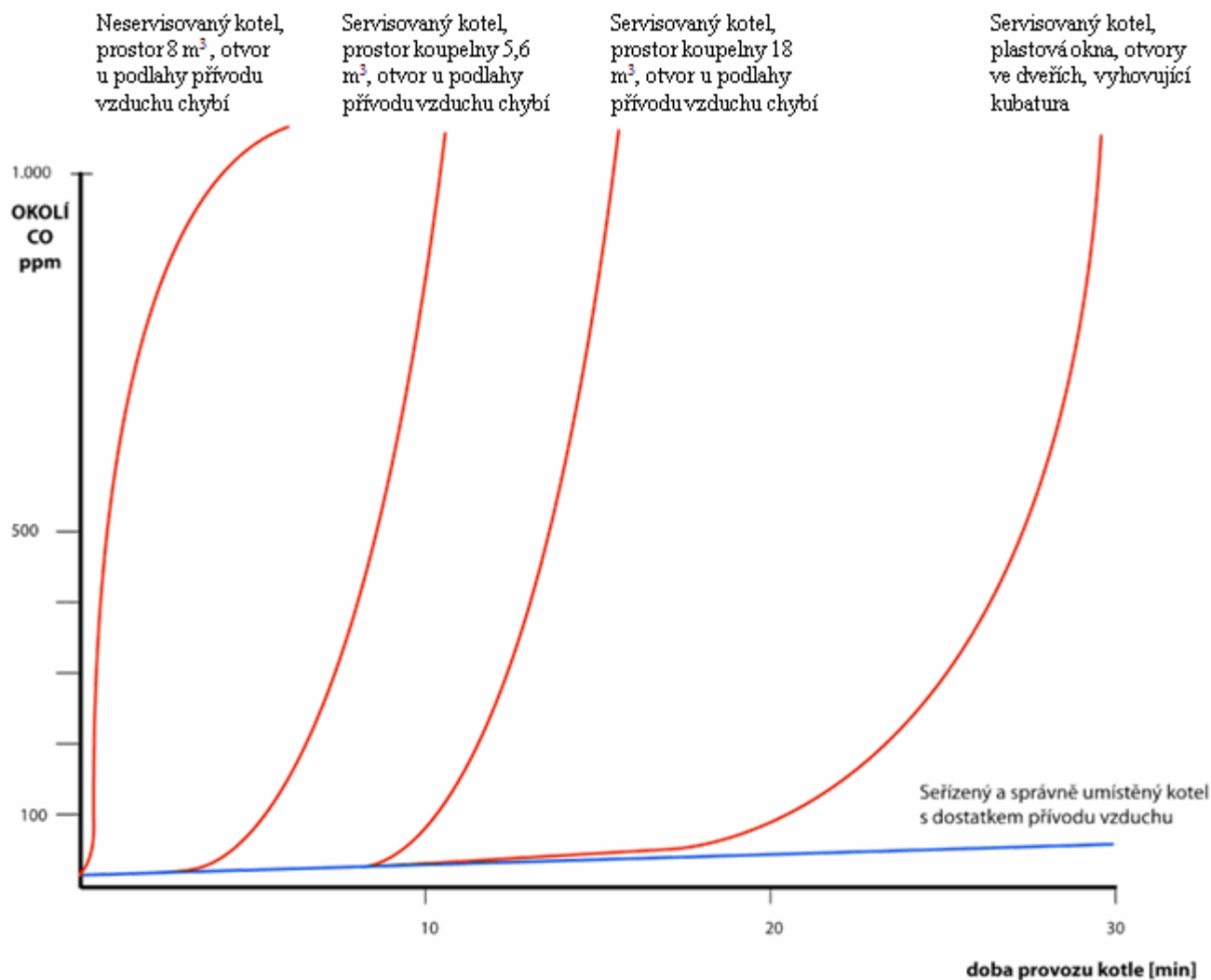

VÝSLEDKY MĚŘENÍ - VELKÝ A MALÝ BYT, STARÁ A NOVÁ OKNA, ČISTÝ VÝMĚNÍK

Průběh nárůstu CO v prostoru koupelny při různých provozních stavech

Měření pro posouzení bezpečnosti provozu spotřebičů

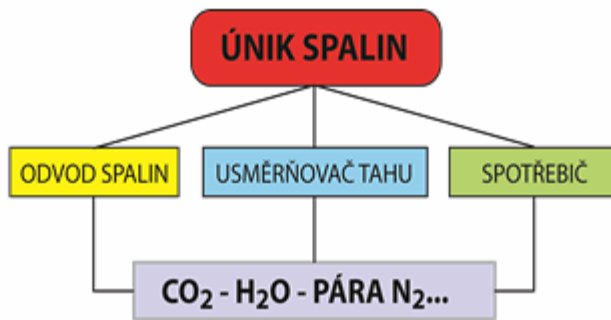

MĚŘENÉ VELIČINY

- CO spaliny
- CO okolí
- Kyslík
- CO2 okolí
- Tah
- Teplota spalin
- Diferenční teplota
- Zkouška těsnosti plynovodu
- Zkouška provozuschopnosti
- Zkouška těsnosti armatur
- Vyhledávání úniku plynu
- Měření tlaku
- Měření diferenčního tlaku

Měření CO do 30.000 ppm!

RIZIKO SPALIN Z PLYNOVÝCH SPOTŘEBIČŮ

1. etapa = nepůsobí toxicky
= na plamen působí inertizačně

2. etapa = NEDOKONALÉ SPALOVÁNÍ

3. etapa = EXPONENCIÁLNÍ NÁRŮST CO → OTRAVA CO → COHB

RIZIKO OTRAVY SPALIN Z PROVOZU PLYNOVÝCH SPOTŘEBIČŮ

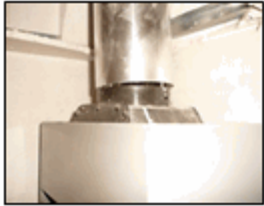
SEŘÍZENÝ SPOTŘEBIČ < 30 ppm = hygienická mez pro 8 h pracovní dobu

- I. **ETAPA OTRAVY** – NEDOSTATEK VZDUCHU PRO SPALOVÁNÍ
DOBA OTRAVY – řádově HODINY
- II. **ETAPA OTRAVY** – PRODUKCE SPALIN – INERTIZACE PROCESU
- DOBA OTRAVY – řádově desítky minut
- III. **ETAPA OTRAVY** – PRODUKCE SPALIN – PRODUKT SPALOVÁNÍ VYSOKÝ OBSAH CO
- DOBA OTRAVY – řádově desítky sekund

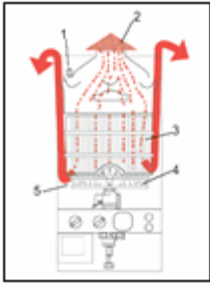
ZDROJE ÚNIKU SPALIN - SPOTŘEBIČE B

Odtah spalin

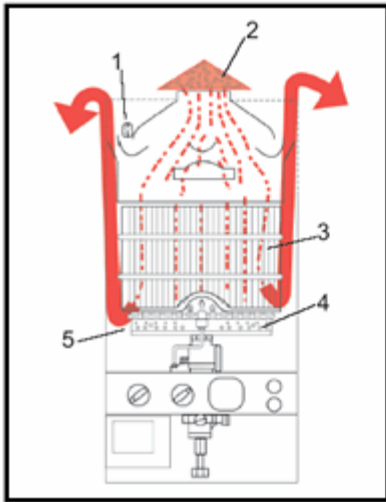
CO (ppm)	CO (obj %)	PŘÍZNAKY
100	0,01	Zádné příznaky – bez
200	0,02	Mírné bolesti hlavy
400	0,04	Silné bolesti hlavy po 1-2

Spotřebič s ucpaným výměníkem

CO (ppm)	CO (obj %)	PŘÍZNAKY
3 200	0,32	Nevolnost, silné bolesti hlavy a závratě po 5 – 10 minutách, bezvědomí po 30
6 400	0,64	Silné bolesti hlavy a závratě po 1-2 minutách; bezvědomí po 10 – 15 minutách
12 800	1,28	Okamžité bezvědomí, nebezpečí smrti po 1 – 2 minutách

Spalinové čidlo hořákové komory zabrání otravě spalinami

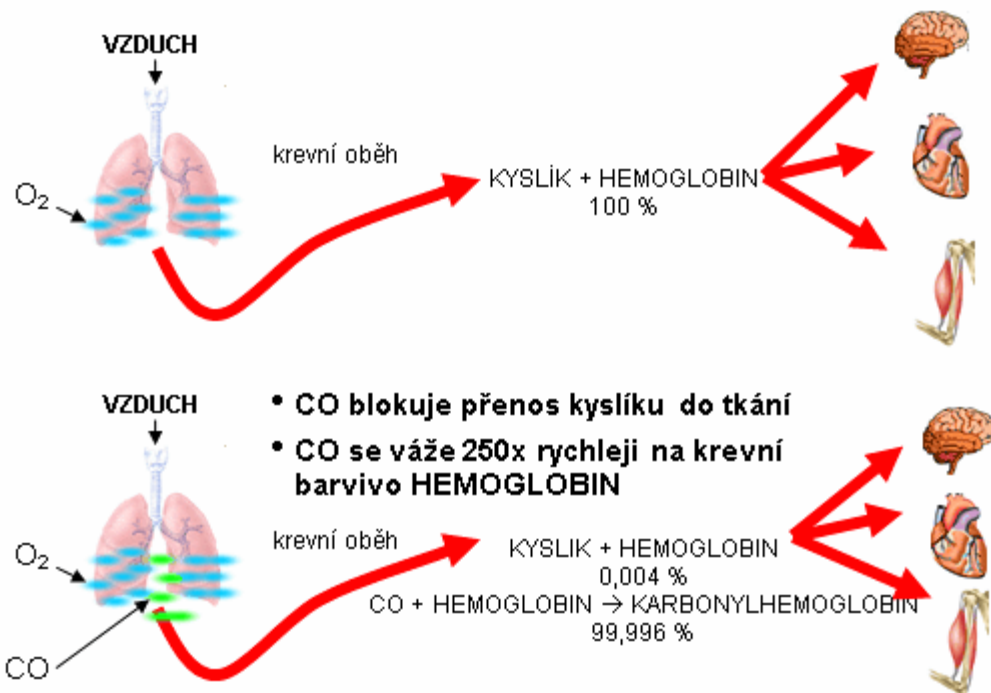

Legenda:

- 1 - Pojistka proti zpětnému toku spalin
- 2 - Kouřové hrdlo spotřebiče
- 3 - Výměník kotle
- 4 - Plynový hořák kotle
- 5 - Spalinové čidlo hořákové komory

SCHEMA OTRAVY C O

SCHEMA OTRAVY $C \equiv O$

OXID UHELNATÝ A JEHO PŮSOBENÍ NA ČLOVĚKA

Hladina COHb v %	Příznaky u normálních jedinců	Příznaky u citlivých jedinců	Příznaky u odolných jedinců
0 – 10	Nejsou	Mohou být přítomny, viz hladina COHb 10 – 20 %	Nejsou
10 – 20	Tlak ve spáncích, pocit stažení čela, rozšíření kožních cév, převážně na hlavě	Viz hladina 20 – 30 %, příp. i 30 – 40 %	Nejsou
20 – 30	Tlak ve spáncích, bolest s pocitem tepla, slabost	Viz hladina COHb 30 – 40 % příp. 40 – 50 %, kolaps	Mohou ještě chybět
30 – 40	Velmi silné bolesti hlavy, svalová slabost, závratě, zvracení, nejistá chůze	Viz hladina COHb 40 – 50 % příp. 50 – 60 %, kolaps	Viz hladina 10 – 20 %
40 – 50	Prudké bolesti hlavy, malátnost, zrychlený puls, svalová nemohoucnost, často kolaps, mdloby	Bezvědomí, křeče, nepravidelné dýchání	Viz hladina 20 – 30 %, vzácně 30 – 40 %
50 – 60	Mdloby zrychlení a oslabení pulzu, nepravidelný dech, křeče	Případná smrt	Viz hladina 40 – 50 %
60 – 70	Selhání oběhu a dýchání, koma, případně smrt	Smrt	Viz hladina 40 – 50 %, mdloby
70 – 80	Zpomalení dechu, který je nepravidelný, kóma, nepravidelný puls, zástava dechu a srdce, smrt	Smrt	Mdloby, bezvědomí, překonají však otravu

OXID UHELNATÝ A JEHO PŮSOBENÍ NA ČLOVĚKA

CO (ppm)	CO (obj %)	PŘÍZNAKY
100	0,01	Žádné příznaky – bez nebezpečí
200	0,02	Mírné bolesti hlavy
400	0,04	Silné bolesti hlavy po 1 – 2 hodinách
800	0,08	Silné bolesti hlavy po 45 minutách; nevolnost, mdloby a bezvědomí po 2 hodinách
1.000	0,10	Nebezpečná koncentrace – bezvědomí po 1 hodině
1.600	0,16	Nevolnost, silné bolesti hlavy a závratě po 20 minutách
3.200	0,32	Nevolnost, silné bolesti hlavy a závratě po 5 – 10 minutách; bezvědomí po 30 minutách
6.400	0,64	Silné bolesti hlavy a závratě po 1–2 minutách; bezvědomí po 10 – 15 minutách
12.800	1,28	Okamžité bezvědomí, nebezpečí smrti po 1 – 2 minutách

Toxikologickým vyšetřením byly zjištěny následující koncentrace COHB v krvi zemřelých

Jméno a příjmení	koncentrace COHB [%]		
	lební splavy	horní končetina	dolní končetina
XXXXXXXXXXXXX	73	83	77
YYYYYYYYYYYYY	65	71	75
ZZZZZZZZZZZZZZZ	77	70	75

Možnosti ochrany před otravou CO - LAICKÁ KONTROLA

1. Žlutý plamen v důsledku nedokonalého spalování
2. Stopy znečištění v důsledku úniku spalin
3. Orosení studených ploch (zrcadel) krátce po zapnutí spotřebiče
4. Patrný kyselý zápach a vlhkost prostředí

MOŽNOSTI ZJIŠTĚNÍ STAVU INTOXIKACE CO NA MÍSTĚ OTRAVY

NEINVAZIVNÍ MĚŘENÍ CO V KRVI (měření se realizuje dotykem sondy k prstu ruky)

- Schopnost rychlého zjištění příčiny vede k záchraně života, ke včasné léčbě, zlepšení stavu pacienta a úspoře zbytečných nákladů při léčbě onemocnění při chybně stanovené diagnóze
- Spočívá v měření oddělené extrakce signálu SET a absorpci až 8 vlnových délek v pásmu červeného a infračerveného světla.
- Trvalé nebo jednorázové neinvazivní měření % SpCO kyslíčnicku uhelnatého v krvi ve vteřině

- Transportní přístroj k použití v jakémkoli prostředí
- Nastavitelné alarmy.
- 8 hodin životnost baterií